
Bariéry v prostředí Prahy 12

ANOTACE

Architektonické bariéry v městském prostředí znemožňují lidem s postižením samostatný pohyb, orientaci a základní potřebu potkávat se v každodenním životě na běžných místech. Během projektového dne si žáci vyzkouší život ve městě z pohledu nevidomého člověka a paraplegika a zmapují problematická místa v okolí školy.

PROBLEMATIKA

Bariéra je pojmenování pro nějakou překážku, hráz, zábranu, předěl a to jak v konkrétním, tak v přeneseném významu. Bariéry v okolí, které znemožňují lidem s postižením samostatný pohyb po městě, cestování v MHD neb přístup do budov jsou většinou architektonické. Zároveň ale staví neviditelnou bariéru mezi lidmi s postižením a zdravé lidi, protože jim znemožňují potkávat se v každodenním životě na běžných místech. Pokud není MHD bez bariér, vozíčkáři jsou nuceni jezdit autem. Když nejsou bezbariérové školy, lidé s postižením je nemohou navštěvovat. I proto je tak důležité věnovat tématu bariér v okolí pozornost. Každým rokem u nás přibude přes tři sta osob se ztrátou schopnosti pohybu. Lidé se zrakovým postižením tvoří asi 3% populace, ale toto procento se průběžně zvyšuje pravděpodobně v souvislosti s prodlužováním průměrné délky života. Jde tedy o velký počet lidí, kteří mají stejné potřeby jako všichni ostatní. Musí se nějak dostat do školy, do práce, nakoupit si, dojíždět na poštu nebo na úřad, trávit někde volný čas. V tomto programu žáci zjišťují, nakolik toto daná lokalita lidem s postižením umožňuje.

KLÍČOVÁ SLOVA

❖ Bariéra

Překážka, zábrana, hráz.

Zdroj: <http://www.slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/bariera>

❖ Zdravotní postižení

Odchylka ve zdravotním stavu člověka, která jej omezuje v určité činnosti (pohyb, kvalita života, uplatnění ve společnosti)

Zdroj: http://www.cs.wikipedia.org/wiki/Zdravotní_postižení

Tělesné, mentální, smyslové nebo kombinované postižení, jehož dopady činí nebo mohou činit osobu závislou na pomoci jiné osoby.

Zdroj: Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách

❖ Kompenzační pomůcky

Pomůcky, které pomáhají vyrovnávání následků postižení.

❖ Paraplegie

Paraplegie je soubor [symptomů](#), které jsou způsobeny poškozením [míchy](#). Patří sem především úplné ochrnutí dolních končetin

Zdroj: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Paraplegie>

CÍLE PROGRAMU

1. Žák vlastními slovy vysvětlí, co je to zdravotní postižení.
2. Žák vyjmenuje druhy zdravotního postižení a jeho nejčastější příčiny.
3. Žák vlastními slovy vysvětlí, co to jsou kompenzační pomůcky a uvede jejich příklady.
4. Žák popíše časté předsudky o lidech se zrakovým postižením.
5. Žák vysvětlí, jak správně nevidomému nabídnout pomoc, jak ho vést, jak mu pomoci při nástupu do MHD apod.
6. Žák vyjmenuje alespoň 3 architektonické bariéry pro nevidomé a slabozraké.
7. Žák vyjmenuje alespoň 3 architektonické bariéry pro lidi na vozíku.
8. Žák vyjmenuje základní úpravy používané ve veřejné dopravě a veřejných institucích, které umožňují lepší orientaci a pohyb lidem s postižením.

POPIS PROGRAMU

8:00 – 8:10 Představení projektu

8:10 – 8:35 Představení tématu

8:10 – 8:15

Na úvod celého projektového dne dá lektor žákům 6 úvodních otázek, tyto otázky by měly v závěru programu dát lektorovi zpětnou vazbu ohledně toho, zda se žákům program líbil a co nového se během projektového dne naučili. Žáci odpovídají lektorovi na otázky ano tím, že se v lavicích postaví, když je jejich odpověď ne, zůstávají sedět. V případě, že je v prostoru třídy dostatek místa, lze žáky seřadit do jedné linie a při kladné odpovědi udělají žáci krok vpřed, při záporné odpovědi krok vzad.

Otázky:

- 1.) Těším se na dnešní projektový den?
- 2.) Víím, co to je kompenzační pomůcka?
- 3.) Víím, jak správně nevidomému nabídnout pomoc?
- 4.) Víím, jaké jsou nejčastější bariéry pro lidi se zrakovým postižením?
- 5.) Víím, jaké jsou nejčastější bariéry pro lidi na vozíku?

- 6.) Dokážu vyjmenovat některé úpravy používané ve veřejné dopravě a ve veřejných institucích, které umožňují lepší orientaci a pohyb lidem s postižením?

8:15 – 8:25 Brožura

Lektor rozdává všem žákům brožuru a projde s nimi obsah, žáci si budou v průběhu výkladu doplňovat vynechaná slova.

Obsah brožury:

Základní pojmy - bariéra, zdravotní postižení, jeho druhy a příčiny

Paraplegie (vozičkáři) - základní pojmy, úprava prostředí

Zrakové postižení - základní pojmy, kompenzační pomůcky, přístup k informacím (Braillovo písmo), orientace, úprava prostředí

Sluchové postižení - základní pojmy (hluchoslepí), komunikace

Organizace pomáhající lidem s postižením

8:25 – 8:35 Kompenzační pomůcky

Lektor žákům ukáže kompenzační pomůcky pro zrakově postižené, nechá je hádat, k čemu slouží, žáci si je vyzkouší (rozlišovač papírových bankovek, kniha v Braillově písmu, hladinka - slouží k nalévání vody, zvuková signalizace, pokud dosáhne hladina okraje hrnku nebo skleničky, slepecká hůl).

8:35 – 8:45 Skupiny a role

Lektor nejprve vysvětlí žákům funkce jednotlivých rolí. Každý žák si podle svých schopností vybere roli, která mu bude nejvíce vyhovovat. Od lektora dostane jmenovku, pomůcky, informační kartičku, na které je podrobně napsáno, jaké bude mít konkrétní úkoly na práci v terénu a poté také na práci ve třídě. Dále obdrží podrobný popis výstupů, jež bude mít na starosti.

Žáci se rozdělí do skupin po 5 žácích. V případě čtyř skupin budou dvě sledovat lokalitu z hlediska vozičkářů a dvě z hlediska nevidomých.

8:35 – 8:40 Rozdělení do skupin v případě 20 žáků

Skupina 1 – figurant/ka, asistent/ka, fotograf/ka, kartograf/ka, zapisovatel/ka

Skupina 2 – figurant/ka, asistent/ka, fotograf/ka, kartograf/ka, zapisovatel/ka

Skupina 3 – figurant/ka, asistent/ka, fotograf/ka, kartograf/ka, zapisovatel/ka

Skupina 4 – figurant/ka, asistent/ka, fotograf/ka, kartograf/ka, zapisovatel/ka

8:40 – 8:45 Popis rolí

Figurant/ka – v terénu představuje nevidomého nebo vozičkáře - pohybuje se s bílou holí nebo na vozíku. Po návratu do třídy sepisuje spolu s asistentem zprávu.

Asistent/ka – pomáhá figurantovi jako asistent/ka vozičkáře nebo průvodce nevidomého (například při přecházení). Hlídá, aby se figurant/ka nezranil/a. Po návratu do třídy sepisuje spolu s figurantem/figurantkou zprávu.

Zapisovatel/ka – zapisuje si postřehy figuranta/figurantky i ostatních, vyplňuje informace k jednotlivým objektům, zastávkám MHD a poznamenává si cokoli, co je důležité ke zmapování lokality. Po návratu do třídy tvoří spolu s kartografem/kartografkou mapu.

Fotograf/ka – má za úkol focení v terénu. Odevzdá 3 fotografie: práce skupiny v terénu, 2 fotografie míst: nejhorší (nebezpečné nebo naprosto nevhodné) a nejlepší (bez bariér). Fotky stáhne do počítače a přejmenuje.

Kartograf/ka – v terénu zaznamenává do mapy trasu, kterou skupina jde, problémová místa, bezbariérové přechody, apod. Provádí měření (např. jestli jsou dveře dostatečně široké pro vjezd vozíčkáře, jestli má bezbariérové WC nebo výtah dostatečné rozměry). Spolu se zapisovatelem/zapisovatelkou tvoří mapu.

8:45 – 9:00 Přestávka, příprava na terénní část programu

9:00 – 9:10 Aktivita „Chodíme poslepu“

Cíl aktivity: Cílem vyzkoušet si, jaké to je pohybovat se poslepu s bílou holí nebo asistentem, zároveň zkusit správně vést „nevidomého“.

Popis aktivity: Lektor vyzve žáky, aby se přesunuli na chodbu, rozdá jim klapky na oči. Tři žáci dostanou bílou hůl, ostatní se rozdělí do dvojic. Mají za úkol dojít na konec chodby a zpátky. Tři žáci s holí samostatně, ostatní ve dvojicích (jeden vede, druhý jde poslepu, na konci chodby se prohodí a jdou zpátky). Na začátku aktivity lektor předvede, jak nejlépe nabídnout nevidomému pomoc a jak ho správně vést.

Reflexe: lektor se žáků ptá na jejich pocity (jak se jim šlo, jestli měli důvěru v asistenta/asistentku, jestli si dokážou představit jít takto městem s někým úplně cizím, atd.)

9:10 – 9:20 Vysvětlení práce v terénu

Každá skupina (kartograf/ka) dostane mapu s vyznačenými objekty, které mají navštívit a třemi pastelkami, kterými bude označovat trasu a jednotlivé objekty podle této legendy:

zelená - bez bariér

žlutá - je tu problém, ale lze ho překonat

červená - nevhodné, velmi těžce překonatelné bariéry nebo nebezpečí.

Zapisovatelé/zapisovatelky dostanou tabulku, do které budou v terénu doplňovat informace k jednotlivým objektům, k MHD i k celé trase.

V terénu si žáci budou všimnout hlavně těchto oblastí:

Vozíčkáři:

- Veřejné objekty a instituce: zjistit přístupnost. Je zvonek dost nízko? Jak je to s otevíráním dveří? (Úřad městské části Praha Libuš, domov seniorů, pošta, Libušská lékárna, bankomat KB).
- MHD zastávky: jaký je nájezd na ostrůvek? Jaké tam jezdí autobusy? Zhruba jak často? (Libuš, U Zvoničky)
- Chodníky a přechody: sklon, nerovnosti a přístupnost chodníků, nájezdy u přechodů. Je tlačítko dost nízko?

Zrakové postižení:

- Veřejné objekty a instituce: jsou vybaveny zvukovým popisem spouštěným vysílačkou? Je interiér vhodně zařízen pro lidi se zrakovým postižením? Jsou zde vodící linie,

barevné kontrasty, případně popisky v Braillově písmu? (Úřad městské části Praha Libuš, domov seniorů, pošta, Libušská lékárna, Komerční banka).

- MHD zastávky: mají označení v Braillově písmu? Reagují tramvaje a autobusy na vysílač? (Libuš, U Zvoničky)
- Chodníky a přechody: vodící linie, zvukové návěstí, povrch chodníku, překážky.

Skupiny zabývající se vozíčkáři mají k dispozici metr (měřicí pásmo) a invalidní vozík (pokud je jen jeden, skupiny se musí v půlce trasy setkat a předat si ho).

Skupiny zabývající se situací zrakově postižených mají k dispozici bílou hůl, pásku na oči a vysílačku nevidomého (vysílač VPN 01).

Trasy jsou naplánované tak, aby si skupiny vyzkoušeli i jízdu autobusem.

Lektor: ukázka jízdy s vozíkem, použití bílé hole a vysílačky VPN.

9:20 – 10:30 Práce skupin v trénu.

10:30 – 10:40 Sraz před školou. Aktivita „Soutěž v jízdě na vozíku“

Závod na způsob štafety. Určí se krátký úsek (např. od stromu ke stromu), první ze skupiny vyráží od prvního bodu, u druhého otočí vozík a předá ho dalšímu. Takto se vystřídají všichni. Lektor měří čas, skupina, která je nejrychlejší vyhrává.

Cíl aktivity: především to, aby si jízdu na vozíku vyzkoušeli i žáci, kteří byli ve skupince, která se zabývala zrakovým postižením.

10:40- 10:50 Přestávka, převléknutí v šatnách

10:50-11:50 Práce ve třídě

Žáci si sednou ve skupinách a znovu se podívají na to, co zaznamenali v terénu. Na mapu, kterou zpracoval/a kartograf/ka, a na fotografie. K místům, která navštívili, doplní podrobný popis včetně kladů a záporů (jako podklad k tomu bude sloužit tabulka, kterou v terénu vyplňoval/a zapisovatel/ka, ale i další postřehy, které si zapamatovali).

Žáci mají za úkol rozmyslet si a napsat celkové zhodnocení lokality - nakolik je vhodná pro život lidí s postižením. Dále se žáci zamyslí nad návrhy zlepšení problémových míst. Pokud například napsali, že Tesco je nevyhovující pro lidi se zrakovým postižením, protože nevidomý člověk nevidí, jaké výrobky kupuje, doplní i návrh, co s tím udělat (doplnit výrobky popisem v Braillově písmu, zařídit zvonek, jímž by si člověk s postižením přivolal asistenta, který by mu s nákupem pomohl). Jestli napsali, že budova je nepřístupná pro vozíčkáře, protože například do vchodu vedou schody, vymyslí řešení, které by se dalo na stávající stavbě uplatnit (výtah, nájezdová plošina, rampa). Měli by si také rozmyslet, kam se s návrhem na řešení obrátit (vedení firmy, městští zastupitelé, dopravní podniky, atd.).

V závěru si žáci připraví prezentaci dané lokality, ve které by se měly objevit všechny výše zmíněné body. Rozdělí si, co kdo bude v prezentaci říkat.

Skupiny jednotlivě lokality odprezentují. Po každé prezentaci bude prostor pro otázky, diskuzi a ostatní žáci budou vyzváni, aby zhodnotili prezentaci svých kolegů.

11:50-12:00 Přestávka

12:00 – 13:20 Zpracovávání výstupů (pro každou skupinu jsou potřeba 2 PC)

Fotografové – stahují fotky, vybírají každý za svou skupinu 4 fotky: 1 fotku skupiny v terénu, 1 fotku nejlépe přístupného místa v terénu, 1 fotku nejhůře přístupného místa, 1 fotku plakátu, který vytvořili (mapy).

Figurant/ka a asistent/ka – sepisují zprávu v programu MS Word z mapování, 2000 znaků bez mezer.

Zpráva by měla obsahovat následující:

Název skupiny, členové (jména + funkce)

Úvod: druh postižení, lokalita

Popis trasy, popis jednotlivých míst, celkové zhodnocení lokality

Dojmy figuranta/figurantky (jaké měl/a pocity z toho být v roli nevidomého nebo vozíčkáře)

Závěr: návrhy na zlepšení

Kartograf/ka a zapisovatel/ka – dostanou velký papír (A3). Mají za úkol na ní nalepit mapu, kterou kartograf/ka zpracovával/a v terénu. K jednotlivým místům na mapě povedou šipky a na prázdných místech čtvrtky žáci doplní jejich podrobný popis včetně kladů a záporů. Mapa by měla sloužit jako plakát – žáci na ní napíší název skupiny, jakým druhem postižení se zabývali a v jaké lokalitě se pohybovali. Vše by mělo být přehledné a esteticky zvládnuté. Na plakátu by se také mělo objevit celkové zhodnocení lokality (žáci ji mohou přidělit jednu barvu podle legendy, kterou měli k mapě do terénu).

13:20 – 13:30 Prezentace výstupů a diskuse

Žáci představují vlastní výstupy svým spolužákům. Prezentace výstupů může proběhnout formou klasické přednášky u posteru, formou TV zpráv nebo formou tiskové konference. Ostatní žáci po představení výsledků kladou žákům různé otázky ve vztahu k problematice pohybu handicapovaných osob ve městě.

Žáci jsou pomocí otázek vyzváni k návratu k zažité aktivitě (k celému projektovému dni). Např.: Změnil nějak tento den váš pohled na život lidí s postižením? Dokážete se vžít do jejich situace? Domníváte se, že je situace pro lidi s postižením stejná i v jiných městech a na venkově? V čem může být lepší a v čem horší? Mohl by na vaší škole studovat žák s postižením?

V závěru lektor žáky požádá o zpětnou vazbu, zhodnocení projektového dne, co se jim líbilo, co ne, apod.

Na úplný závěr celého projektového dne zadá lektor žákům stejné otázky jako na začátku programu a pomocí nich hodnotí, co se žáci dozvěděli nového.

VÝSTUPY

- a) FOTOGRAFIE - od každé skupiny: 1 fotka skupiny v terénu, 1 fotka nejlépe přístupného místa v terénu, 1 fotka nejhůře přístupného místa, 1 fotka plakátu, který vytvořili (mapy)
- b) ZPRÁVA Z EXKURZE - v MS Word (2000 znaků bez mezer), od každé skupiny 1
- c) MAPA – formát A3

SILNÉ STRÁNKY PROGRAMU

1. aktivizující hry a pomůcky, ke kterým se jinak žáci těžko dostanou (vozík, vysílačka VPN, kniha v Braillově písmu)
2. možnost vyzkoušet si roli zdravotně postiženého na vlastní kůži

3. smysluplnost a užitečnost (mapy, které vzniknou, by měly být skutečně použitelným zmapováním lokality, které by mohl využít například vozíčkář nebo průvodce nevidomého)

SLABÉ STRÁNKY PROGRAMU

1. náročné sehnání pomůcek (doporučení: obrátit se s žádostí o zapůjčení na organizace, které lidem s postižením pomáhají, např. Tyfloservis, Pražská organizace vozíčkářů nebo Centrum pro zdravotně postižené)
2. žáci si vyzkoušejí jen jeden pohled (vozíčkář nebo zrakově postižený) v závislosti na tom, v jaké jsou skupině (možné doporučení: rozdělit žáky jen do dvou skupin, jedna se bude zabývat vozíčkáři, druhá zdravotně postiženými, v půlce se prohodí)
3. program opomíjí bariéry pro lidi s jiným druhem postižení (sluchové)

PŘÍLEŽITOSTI

1. možnost jízdy bezbariérovou MHD (s vozíkem)
2. možnost vyzkoušení vysílačky VPN
3. diskuze nad návrhy zlepšení

HROZBY

1. objekty, které mají žáci navštívit, jsou zavřené (např. muzea, knihovny - často v pondělí)
2. obava pedagogů z porušení bezpečnosti při terénní práci
3. negativní reakce okolí (na žáky figuranty)
4. obava z poškození zapůjčených pomůcek

POMŮCKY

- brožura (dle počtu žáků, kopie)
- popisky rolí (dle počtu žáků) a visačky
- invalidní vozík (mechanický)
- bílá hůl, páska na oči (minimálně 2x)
- vysílačka nevidomého (VPN)
- další kompenzační pomůcky na ukázkou (rozlišovač papírových bankovek, kniha v Braillově písmu, hladinka)
- fotoaparát do každé skupiny, kabel pro přenos dat či čtečka karet
- mapa lokality s vyznačenými objekty do každé skupiny
- tabulka pro zapisovatele/zapisovatelky do každé skupiny
- pastelky (zelená, červená, žlutá), nůžky, lepidlo – do každé skupiny

---

Autor programu: MgA. Kateřina Dušková

Námět: Mgr. Alice Končinská, Mgr. Lukáš Koucký

Použitá literatura:

- DUDR, V., LNĚNIČKA, P. *Metodické poznámky k vytváření podmínek pro samostatný a bezpečný pohyb nevidomých a slabozrakých lidí*. 1. vyd. Praha: Česká unie nevidomých a slabozrakých.
- KEBLOVÁ, A. *Zrakově postižené dítě*. 1. vyd. Praha: Septima, 2001, s. 6-18, 26-28, 32-53. ISBN 80-7216-191-1
- *Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů*. desátá revize (MKN-10), vydal Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR
- MACHÁČEK, P. *Osvětlení a slabozrakost: jak správně svítit a vytvořit vhodné podmínky pro slabozrakého člověka*. 1. vyd. Praha: Tyfloservis, 2002, s. 2-4, 8-9, 13-15. ISBN 80-238-9231-2
- *Pražská památková rezervace: atlas přístupnosti pro osoby s omezenou schopností pohybu*. 1. vyd. České Budějovice: Vydavatelství MCU, 2008